GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2024 m. birželio 27 d.[1]

Byla C-236/23

Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)
prieš
TN,
Société MAAF assurances,
Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (FGAO),
PQ

(*Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2009/103/EB – Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas – Privalomojo draudimo suteikiamos garantijos galiojimas tretiesiems asmenims – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos numatyta galimybė prieš nukentėjusį keleivį remtis draudimo sutarties negaliojimu dėl to, kad jis, sudarydamas sutartį, tyčia pateikė melagingą informaciją“

I. Įvadas

1. Šioje byloje pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su Sprendimu *Fidelidade-Companhia de Seguros*[2], kuriame Teisingumo Teismas paaiškino, kad pagal motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo direktyvas draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias prieš nukentėjusius trečiuosius asmenis leidžiama remtis transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties negaliojimu dėl to, kad iš pradžių draudėjas pateikė melagingą informaciją apie eismo įvykyje dalyvavusios transporto priemonės savininko ar jos įprastinio vairuotojo tapatybę.

2. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar tokiu pačiu aiškinimu vadovautis reikia tuo atveju, kai būtent nukentėjęs keleivis, prieš kurį remiamasi draudimo sutarties negaliojimu, kaip draudėjas pateikė tokią melagingą informaciją. Jei atsakymas teigiamas, taip pat kyla klausimas, ar, nepaisant to, kad sutarties negaliojimu negalima remtis prieš trečiąjį asmenį, kuris yra nukentėjusysis, draudikas gali pareikšti ieškinį šiam trečiajam asmeniui, siekdamas, kad būtų grąžintos vykdant draudimo sutartį sumokėtos sumos.

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2017 m. liepos 20 d. Sprendimas (C-287/16, EU:C:2017:575).

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

3. Direktyvos 2009/103/EB[3] 1 straipsnio 2 punkte „nukentėjęs asmuo“ apibrėžiamas kaip „bet kuris asmuo, turintis teisę gauti transporto priemone padarytos bet kokios žalos atlyginimą“.

4. Šios direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„Kiekviena valstybė narė, laikydamasi 5 straipsnio, imasi visų tinkamų priemonių užtikrinti, kad būtų apdrausta transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė.

Apdraustosios atsakomybės apimtis ir draudimo sąlygos nustatomos remiantis pirmoje pastraipoje nurodytomis priemonėmis.

<…>

Pirmoje pastraipoje nurodytas draudimas privalo suteikti draudimo apsaugą ir dėl žalos turtui, ir dėl žalos asmeniui.“

5. Minėtos direktyvos 12 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Nepažeidžiant 13 straipsnio 1 dalies antros pastraipos, 3 straipsnyje minimas draudimas apima atsakomybę dėl visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padarytos žalos dėl transporto priemonės naudojimo.“

6. Tos pačios direktyvos 13 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Kiekviena valstybė narė imasi visų tinkamų priemonių užtikrinti, kad taikant 3 straipsnį įvykio metu nukentėjusių trečiųjų asmenų reikalavimų atlyginti žalą atžvilgiu laikomos niekinėmis visos teisės aktų nuostatos ar bet kokios sutarties sąlygos, įtrauktos į draudimo liudijimą, išduotą pagal 3 straipsnio reikalavimus, ir pagal kurias draudimo apsauga nesuteikiama transporto priemonėms, kuriomis naudojasi arba jas vairuoja:

a) asmenys; kurie nėra tiesiogiai ar netiesiogiai tam įgalioti;

b) asmenys, neturintys vairuotojo pažymėjimo, suteikiančio teisę vairuoti atitinkamą transporto priemonę;

c) asmenys, kurie nesilaiko teisės aktuose numatytų techninių reikalavimų dėl atitinkamos transporto priemonės būklės ar saugos reikalavimų.

Tačiau pirm[os] pastraipos a punkte nurodytos nuostatos ar sąlygos gali būti taikomos tokių asmenų atžvilgiu [tokiems asmenims], kurie savo noru naudojosi žalą sukėlusia transporto priemone, jeigu draudikas gali įrodyti, kad jie žinojo, jog ta transporto priemonė buvo pavogta.

[3] 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11).

Valstybės narės gali, atsitikus jų teritorijoje įvykiui, netaikyti pirmosios pastraipos nuostatų tuo atveju, jeigu nukentėjusiam asmeniui jo patirtą žalą gali atlyginti socialinės apsaugos įstaiga, ir tiek, kiek žalos dalis [žala] jam gali būti atlyginta.

2. Jeigu transporto priemonė buvo pavogta arba užvaldyta prievarta, valstybės narės gali nustatyti, kad šio straipsnio 1 dalyje numatytomis sąlygomis žalą atlygina 10 straipsnio 1 dalyje nurodyta įstaiga, o ne draudikas. Kai transporto priemonės įprastinė buvimo vieta yra kitoje valstybėje narėje, ši įstaiga negali pateikti reikalavimo atlyginti žalą jokiai tos valstybės narės įstaigai.

Valstybė narė, kuri nustato, kad pavogta arba prievarta užvaldyta transporto priemone padarytą žalą atlygina 10 straipsnio 1 dalyje nurodyta įstaiga, turtui padarytos žalos atveju gali nustatyti ne didesnę kaip 250 EUR frančizę, už kurią atsakingas pats nukentėjęs asmuo.

3. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad visos į draudimo liudijimą įtrauktos teisės aktų nuostatos ar sutarčių sąlygos, pagal kurias keleiviui nesuteikiama tokia draudimo apsauga, remiantis tuo, kad jis žinojo arba turėjo žinoti, jog transporto priemonės vairuotojas įvykio metu buvo paveiktas alkoholio arba kitų kvaišalų, būtų laikomos negaliojančiomis tokio keleivio reikalavimo atlyginti žalą atžvilgiu.“

B. Prancūzijos teisė

7. Pagal *Code des assurances* (Draudimo kodeksas) L.113–8 straipsnį draudimo sutartis yra niekinė, jeigu apdraustasis asmuo tyčia neatskleidžia informacijos, kurią privalo atskleisti, arba tyčia pateikia melagingą informaciją, jei dėl šio tyčinio neatskleidimo ar melagingo pareiškimo pasikeičia rizikos objektas arba draudiko nuomonė, nors draudėjo nepranešta ar iškraipyta rizika neturėjo įtakos draudžiamajam įvykiui.

III. Faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje, prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

8. 2012 m. spalio 5 d. PQ sudarė transporto priemonių draudimo sutartį su bendrove *Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)*. Sudarydamas draudimo sutartį PQ pareiškė esantis vienintelis apdraustos transporto priemonės vairuotojas.

9. 2013 m. rugsėjo 28 d. ši transporto priemonė, vairuojama TN, kuris buvo neblaivus, pateko į eismo įvykį su kita transporto priemone, apdrausta bendrovėje *Mutuelle d'assurance des artisans de France* (MAAF). Per šį eismo įvykį buvo sužalotas PQ, kuris buvo pirmosios transporto priemonės keleivis.

10. *Tribunal correctionnel* (Baudžiamasis teismas, Prancūzija) pripažino TN kaltu, be kita ko, dėl to, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio vairavo motorinę transporto priemonę ir netyčia padarė kūno sužalojimų PQ, dėl kurių šis prarado darbingumą daugiau kaip trims mėnesiams.

11. PQ civiline tvarka pareikalavo atlyginti žalą. Per posėdį baudžiamojoje byloje *Matmut*, kiek tai susiję su šiais reikalavimais, pateikė draudimo sutarties negaliojimu grindžiamą prieštaravimą dėl PQ pateiktos melagingos informacijos apie atitinkamos transporto priemonės įprastinio vairuotojo tapatybę. *Matmut* prašė nepripažinti jos atsakomybės ir kad kompensaciją PQ

išmokėtų *Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages* (FGAO), kuri yra įstaiga, atsakinga už kompensacijų išmokėjimą, be kita ko, asmenims, nukentėjusiems nuo eismo įvykių, už kuriuos atsakingas asmuo nėra apdraustas.

12. 2018 m. gruodžio 17 d. priimtame sprendime *tribunal correctionnel* (Baudžiamasis teismas) pripažino sutartį negaliojančia dėl apdraustojo tyčia pateiktos melagingos informacijos. Teismas nepripažino bendrovės *Matmut* atsakomybės, įpareigojo TN atlyginti *nukentėjusiųjų* patirtą žalą ir paskelbė, kad teismo sprendimu galima remtis prieš FGAO[4].

13. TN, FGAO ir MAAF apskundė tokį sprendimą *cour d'appel* (Apeliacinis teismas, Prancūzija); šis jį patvirtino tiek, kiek juo PQ ir *Matmut* sudaryta draudimo sutartis pripažinta negaliojančia.

14. *Cour d'appel* (Apeliacinis teismas) pažymėjo, kad kai PQ sudarė draudimo sutartį, TN buvo atitinkamos transporto priemonės savininkas ir įprastinis jos vairuotojas. Tas teismas nusprendė, kad PQ tyčia pateikė melagingą informaciją apie įprastinio vairuotojo tapatybę ir tokia informacija akivaizdžiai pakeitė draudiko požiūrį į riziką, atsižvelgiant į tai, kad TN anksčiau buvo nuteistas už vairavimą būnant apsvaigusiam nuo alkoholio.

15. Vis dėlto, kitaip nei *tribunal correctionnel* (Baudžiamasis teismas), *cour d'appel* (Apeliacinis teismas) nusprendė, kad *Matmut* atsakomybė galėjo kilti, todėl nepripažino FGAO atsakomybės. To teismo teigimu, atsižvelgiant į Sąjungos teisės viršenybę prieš nacionalinę teisę, draudimo sutarties negaliojimu dėl tyčia pateiktos melagingos informacijos, numatytu Draudimo kodekso L.113–8 straipsnyje, negalima remtis prieš per eismo įvykį nukentėjusius asmenis arba jų teisių perėmėjus. Tai, kad nukentėjusysis buvo eismo įvykį sukėlusios transporto priemonės keleivis, draudėjas arba šios transporto priemonės savininkas, nereiškia, kad jis nėra „nukentėjęs trečiasis asmuo".

16. *Matmut* padavė kasacinį skundą *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) baudžiamųjų bylų kolegijai dėl *cour d'appel* (Apeliacinis teismas) sprendimo, motyvuodama tuo, kad, pažeisdamas Draudimo kodekso L.113–8 ir R.211–13 straipsnius[5], tas teismas klaidingai pripažino, jog prieš PQ negalima remtis draudimo sutarties negaliojimu.

17. Manydama, kad norint išnagrinėti šį kasacinį skundą reikia Draudimo teisės specializuotosios kolegijos nuomonės, Baudžiamųjų bylų kolegija jos paklausė, ar galima remtis draudimo sutarties negaliojimu dėl tyčia pateiktos melagingos informacijos prieš nukentėjusįjį, kuris yra ir eismo įvykį sukėlusios transporto priemonės keleivis, ir draudėjas.

18. Atsakydama į šį klausimą *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) antroji civilinių bylų kolegija, t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, išsamiai paaiškino Prancūzijos teisės poziciją dėl galimybės draudimo sutarties negaliojimu remtis prieš asmenis, nukentėjusius per

[4] Reikia konstatuoti, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra aiškiai nurodyta kitų nei PQ nukentėjusiųjų kategorijai priklausančių asmenų tapatybė. Galima manyti, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis MAAF patenka į šią kategoriją, nes iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ši bendrovė apdraudė antrąją transporto priemonę, dalyvavusią 2012 m. spalio 5 d. eismo įvykyje (žr. nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 2 punktą, pagal kurį „[eismo įvykyje] taip pat dalyvavo kita bendrovės MAAF apdrausta transporto priemonė"). Nors MAAF atlygino žalą per šį įvykį nukentėjusiam asmeniui, jos dalyvavimas procese paaiškinamas tuo, kad ji perėmė šio asmens teises ir gali jomis remtis prieš šį įvykį sukėlusį asmenį.

[5] Nors Draudimo kodekso R.211–13 straipsnis nėra pateiktas prašyme priimti prejudicinį sprendimą, jis nurodytas Europos Komisijos rašytinėse pastabose. Iš esmės šiame straipsnyje minimos kelios draudimo teisės priemonės, kuriomis siekiama apriboti draudiko atsakomybę (pavyzdžiui, franšizė) ir kuriomis negalima remtis prieš nukentėjusiuosius ar jų teisių perėmėjus. Be to, minėtame straipsnyje numatyta, kad tais atvejais, kai kalbama apie priemones, kuriomis negalima remtis prieš šiuos asmenis, „draudikas atlygina žalą už atsakingą asmenį" ir kad „[draudikas] gali pareikšti ieškinį [atsakingam asmeniui] dėl visų sumų, kurias jis vietoj atsakingo asmens šiuo pagrindu sumokėjo arba atidėjo, grąžinimo".

įvykį, dėl kurio gali kilti draudiko atsakomybė. Taigi iš *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) praktikos matyti, kad draudėjo nesąžiningumui, dėl kurio draudimo sutartis pripažįstama negaliojančia, būdingas ketinimas suklaidinti draudiką. Šio melagingos informacijos pateikimo poveikis draudžiamajam įvykiui neturi reikšmės. Be to, negaliojimas atgaline data daro poveikį draudimo sutarčiai, todėl ji laikoma niekada neegzistavusia.

19. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) įprastai laikėsi pozicijos, kad sutarties negaliojimu dėl apdraustojo pateiktos melagingos informacijos galima remtis prieš nukentėjusįjį, jei draudikas, atsisakęs suteikti garantiją, teisėtai reikalavo FGAO atsakomybės.

20. Nuo tada, kai priėmė 2019 m. rugpjūčio 29 d. sprendimą[6], tas teismas konstatuoja, kad Draudimo kodekso nuostatose įtvirtintu draudimo sutarties negaliojimu negalima remtis prieš per eismo įvykį nukentėjusius asmenis arba jų teisių perėmėjus ir kad tokiu atveju negalima reikalauti, kad FGAO atlygintų žalą nukentėjusiesiems. Šį jurisprudencijos pokytį lėmė šių nuostatų aiškinimas atsižvelgiant į draudimo srities direktyvas.

21. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad vėliau Prancūzijos teisės aktų leidėjas į Draudimo kodeksą įtraukė L.211-7-1 straipsnį, kad suderintų šį kodeksą su Sąjungos teise. Jis paaiškina, kad pagal šią nuostatą draudimo sutarties negaliojimu negalima remtis prieš per eismo įvykį nukentėjusius asmenis arba jų teisių perėmėjus ir kad draudikas, užtikrinantis civilinę atsakomybę dėl eismo įvykyje dalyvavusios transporto priemonės, privalo jiems atlyginti žalą. Minėtoje nuostatoje patikslinama, kad draudikas perima reikalavimus, kuriuos žalos atlyginimo kreditorius turi už įvykį atsakingam asmeniui, neviršijant jo sumokėtų sumų dydžio.

22. Atrodo, kad ta pati dabar galiojanti nuostata *ratione temporis* netaikytina pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms, t. y. draudimo sutarties sudarymui 2012 m. ir eismo įvykiui, įvykusiam 2013 m.

23. Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nuo tada, kai po 2019 m. rugpjūčio 29 d. sprendimo pasikeitė jo jurisprudencija ir kai įsigaliojo Draudimo kodekso L.211-7-1 straipsnis, *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) niekada nepriėmė sprendimo dėl to, ar draudimo sutarties negaliojimu negalima remtis prieš nukentėjusįjį, transporto priemonės keleivį, kai šis asmuo taip pat yra draudėjas, tyčia pateikęs melagingą informaciją, dėl kurios ši sutartis neteko galios. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nė vienas Teisingumo Teismo sprendimas nesusijęs su tokia situacija, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje.

24. Šiomis aplinkybėmis *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) 2023 m. kovo 30 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2023 m. balandžio 7 d., nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar [Direktyvos 2009/103] 3 ir 13 straipsnius reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama pripažinti, kad transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties negaliojimu galima remtis prieš nukentėjusįjį, transporto priemonės keleivį, jeigu jis yra ir draudėjas, sutarties sudarymo metu tyčia pateikęs melagingą informaciją, dėl kurio ši sutartis buvo pripažinta negaliojančia?“

[6] 2019 m. rugpjūčio 29 d. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) antrosios civilinių bylų kolegijos sprendimas, kasacinis skundas Nr. 18-14.768.

25. Rašytines pastabas Teisingumo Teisme pateikė *Matmut*, TN, MAAF, FGAO, PQ, Prancūzijos vyriausybė ir Komisija. Teisingumo Teismas nusprendė šioje byloje nerengti posėdžio.

IV. Analizė

A. Prejudicinio klausimo apimtis ir jo performulavimas

26. Vieninteliu prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę draudimo sutarties negaliojimu draudžiama remtis prieš nukentėjusį keleivį, kai jis taip pat yra draudėjas, dėl kurio pateiktos melagingos informacijos ši sutartis tapo negaliojanti.

27. Vis dėlto iš šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad jį pateikusiam teismui taip pat kyla abejonių dėl to, ar tuo atveju, jei būtų pripažinta, kad draudimo sutarties negaliojimu negalima remtis prieš nukentėjusįjį draudėją, ar draudikui galėtų būti leista pareikšti ieškinį šiam draudėjui, grindžiamą tyčiniu pažeidimu sudarant sutartį, kad būtų susigrąžintos visos vykdant šią sutartį išmokėtos sumos.

28. Pažymiu, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą nepatikslinta, ar *Matmut* pareiškė tokį ieškinį pagrindinėje byloje ir ar jį galima pareikšti tokioje byloje, kaip pagrindinė byla.

29. Šiuo tikslu pirmiausia reikia priminti, kad klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas niekaip nesusijęs su ginčo pagrindinėje byloje faktais arba dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi faktinės ir teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus[7].

30. Antra, remiantis suformuota jurisprudencija[8], pagal SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą pastarasis nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų jam išspręsti jo nagrinėjamą ginčą. Tokiu atveju prireikus Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė prejudicinį klausimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui visų aiškinimo aspektų, kurie gali būti naudingi sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar tas teismas juos nurodė savo pateiktuose klausimuose. Šiuo tikslu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos ir, be kita ko, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti Sąjungos teisės klausimus, aiškintinus atsižvelgiant į bylos dalyką.

31. Taigi Teisingumo Teismui vykdant savo užduotį prejudicinio sprendimo srityje gali tekti performuluoti prejudicinius klausimus, kuriems, net performuluotiems pagal šios išvados 29 punkte primintą jurisprudenciją, ir toliau taikoma svarbos prezumpcija[9].

[7] Žr., be kita ko, 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 67 punktas).

[8] Iš naujesnių žr. 2021 m. spalio 13 d. Nutartį *Liberty Seguros* (C-375/20, toliau – Nutartis *Liberty Seguros*, EU:C:2021:861, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[9] Pavyzdžiui, žr. 2023 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Sparkasse Südpfalz* (C-206/22, EU:C:2023:984, 19–24 punktai).

32. Nagrinėjamu atveju, nepaisant to, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą trūksta informacijos apie draudiko galimybę pareikšti ieškinį nukentėjusiajam draudėjui, nėra akivaizdu, kad tokio ieškinio pareiškimo atitikties Sąjungos teisei problema nesusijusi su pagrindinės bylos faktais ar dalyku arba susijusi su hipotetine problema. Nors pagrindinė byla susijusi su eismo įvykį sukėlusio asmens baudžiamąja atsakomybe, šioje byloje vis dėlto nagrinėjami reikalavimai atlyginti žalą civiline tvarka. Be to, kaip matyti iš šalių rašytinių pastabų, kuriose šis klausimas išsamiai aptartas, šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą yra visa informacija, būtina naudingai atsakyti į klausimą dėl tokio ieškinio atitikties.

33. Tokiomis aplinkybėmis siūlau Teisingumo Teismui performuluoti pateiktą prejudicinį klausimą taip: juo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas siekia išsiaiškinti, pirma, ar Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsniai turi būti aiškinami kaip draudžiantys nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos prieš nukentėjusį keleivį, kai šis keleivis yra ir draudėjas, leidžiama remtis transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties negaliojimu, kurį lėmė tai, kad šis draudėjas tyčia pateikė melagingą informaciją apie įprastinį atitinkamos transporto priemonės vairuotoją.

34. Pagal mano siūlomą naują prejudicinio klausimo formuluotę, jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar šios nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas taip pat draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias draudikas, siekdamas susigrąžinti visas sumas, pagal tą sutartį išmokėtas nukentėjusiam keleiviui, kuris yra ir draudėjas, gali pareikšti jam ieškinį, grindžiamą tuo, kad jis tyčia pateikė melagingą informaciją apie įprastinį atitinkamos transporto priemonės vairuotoją.

B. Galimybė remtis draudimo sutarties negaliojimu

35. Teisinės draudimo sutarties galiojimo sąlygos nėra reglamentuotos Sąjungos teisėje, jas reglamentuoja valstybių narių teisė [10]. Vis dėlto valstybės narės turi užtikrinti, kad privalomasis transporto priemonių draudimas leistų visiems keleiviams, nukentėjusiems nuo transporto priemonės sukelto eismo įvykio, gauti patirtos žalos atlyginimą. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos taip pat matyti, kad valstybės narės savo kompetenciją šioje srityje turi įgyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės, o nacionalinės teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios per transporto priemonių eismo įvykius patirtos žalos atlyginimą, negali panaikinti Direktyvos 2009/103 veiksmingumo [11].

36. Taigi, siekiant atsakyti į pirmąją prejudicinio klausimo dalį, pirmiausia reikia nustatyti, ar nukentėjusysis, kuris taip pat yra draudėjas ir asmuo, draudimo sutarties sudarymo metu pateikęs melagingą informaciją, priskiriamas prie asmenų, kuriuos siekiama apsaugoti Direktyva 2009/103. Tik jei atsakymas į šį klausimą yra teigiamas, galimybė remtis draudimo sutarties negaliojimu prieš šį nukentėjusį keleivį reikštų, kad iš jo galėtų būti atimta teisė į žalos atlyginimą, ir taip būtų pakenkta šios direktyvos veiksmingumui. Taigi tada prireikus išnagrinėsiu, ar galimybė remtis šiuo negaliojimu prieš atitinkamą asmenį pažeistų minėtą direktyvą ir jos veiksmingumą.

[10] Šiuo klausimu žr. 2017 m. liepos 20 d. Sprendimą *Fidelidade-Companhia de Seguros* (C-287/16, EU:C:2017:575, 31 punktas) ir Nutartį *Liberty Seguros* (64 punktas).

[11] Šiuo klausimu žr. 2017 m. liepos 20 d. Sprendimą *Fidelidade-Companhia de Seguros* (C-287/16, EU:C:2017:575, 32 punktas) ir Nutartį *Liberty Seguros* (65 punktas).

1. Dėl nukentėjusių trečiųjų asmenų apsaugos

a) Bendroji nukentėjusiųjų apsaugos taisyklė

37. Direktyva 2009/103 siekiama užtikrinti, be kita ko, kad nukentėjusieji transporto priemonių sukeltuose eismo įvykiuose būtų vertinami vienodai, neatsižvelgiant į konkrečią Sąjungos teritorijos vietą, kurioje įvyko eismo įvykis, ir taip užtikrinti nuo motorinių transporto priemonių sukeltų eismo įvykių nukentėjusių asmenų apsaugą [12]. Šios direktyvos nuostatos priimtos keičiantis Sąjungos reglamentavimui privalomojo draudimo srityje, kuriuo nuolat puoselėjamas ir stiprinamas tikslas apsaugoti nuo šių transporto priemonių sukeltų eismo įvykių nukentėjusius asmenis [13].

38. Šiuo klausimu, kaip matyti iš Direktyvos 2009/103 1 konstatuojamosios dalies, reikia pažymėti, kad ja kodifikuotos ankstesnės direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir pareigos apdrausti tokią atsakomybę kontrole, iš esmės jų nekeičiant. Taigi jurisprudenciją, susijusią su šiomis ankstesnėmis direktyvomis, galima pritaikyti aiškinant atitinkamas Direktyvos 2009/103 nuostatas [14].

39. Siekiant „panašios“ nukentėjusiųjų apsaugos Sąjungoje tikslo, Direktyvoje 2009/103 nustatyta bendra taisyklė, pagal kurią žalą patyrę asmenys turi teisę į žalos atlyginimą iš draudiko, ir šios taisyklės išimtys. Šiuo požiūriu šios išimtys yra išsamios ir turi būti aiškinamos siaurai [15].

40. Iš kartu aiškinamų Direktyvos 2009/103 1 straipsnio 2 punkto ir 3 straipsnio pirmos pastraipos galima daryti išvadą, kad draudimo apsauga, kuri turi būti užtikrinta pagal šią direktyvą, apima visus asmenis, kurie pagal civilinę atsakomybę reglamentuojančius nacionalinės teisės aktus turi teisę į transporto priemonėmis padarytos žalos atlyginimą [16].

41. Konkrečiau kalbant, pagal Direktyvos 2009/103 3 straipsnį valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad draudimo apsauga apimtų transporto priemonių, kurių įprasta buvimo vieta yra jų teritorijoje, valdytojų civilinę atsakomybę, ir, be kita ko, patikslinamos žalos rūšys ir nukentėję tretieji asmenys, kuriuos šio draudimo apsauga turi apimti. Dėl tokiems nukentėjusiems tretiesiems asmenims pripažįstamų teisių reikia priminti, kad pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį automobilių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo bendrovei draudžiama, remiantis teisės nuostatomis arba sutarties sąlygomis, atsisakyti tokiems asmenims atlyginti žalą, padarytą per eismo įvykį, sukeltą naudojant apdraustą transporto priemonę. Minėtos direktyvos 13 straipsnio 1 dalyje tik primenama ši pareiga, kiek tai susiję su šioje nuostatoje nurodytais konkrečiais atvejais [17].

[12] Žr. neseniai priimtą 2023 m. spalio 12 d. Sprendimą *KBC Verzekeringen* (C-286/22, EU:C:2023:767, 39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[13] Žr. Nutartį *Liberty Seguros* (56 punktas). Taip pat žr. 2001 m. birželio 14 d. ELPA teismo sprendimą *Helgadóttir* (E-7/00, ELPA teismo rinkinys 2000–2001, 30 punktas).

[14] Šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Van Ameyde España* (C-923/19, EU:C:2021:475, 23 punktas).

[15] Šiuo klausimu žr. Nutartį *Liberty Seguros* (62 punktas).

[16] Šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 24 d. Sprendimą *Drozdovs* (C-277/12, EU:C:2013:685, 42 punktas), 2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung* (C-577/21, EU:C:2022:992, 41 punktas) ir 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Van Ameyde España* (C-923/19, EU:C:2021:475, 42 punktas).

[17] Šiuo klausimu žr. Nutartį *Liberty Seguros* (59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

42. Būtent atsižvelgiant į šias pastabas reikia nustatyti, ar nagrinėjamu atveju nukentėjęs keleivis, kuris taip pat yra draudėjas ir melagingą informaciją pateikęs asmuo, priskirtinas prie „nukentėjusių trečiųjų asmenų“, kuriuos siekiama apsaugoti Direktyva 2009/103.

b) Keleivis kaip nukentėjęs asmuo

43. Direktyvoje 2009/103 reglamentuotas privalomasis transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas apima, be kita ko, kaip reikalaujama pagal šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalį, visiems *keleiviams, išskyrus vairuotoją*, padarytą žalą dėl transporto priemonės naudojimo.

44. Teisingumo Teismas jau yra paaiškinęs, kad ankstesnių direktyvų nuostatų, atitinkančių Direktyvos 2009/103 nuostatas, tikslas buvo užtikrinti, kad, išskyrus šiose direktyvose numatytas išimtis, privalomasis transporto priemonių draudimas leistų visiems per transporto priemone sukeltą įvykį nukentėjusiems keleiviams gauti savo patirtos žalos atlyginimą [18].

45. Žinoma, išimtis, galinti paveikti kitų nei vairuotojas keleivių padėtį, numatyta Direktyvos 2009/103 13 straipsnio 1 dalies a punkte. Pagal šią nuostatą valstybė narė gali nuspręsti taikyti išimtį (numatytą sutartyje arba teisės akte), kuria galima remtis prieš asmenis, kurie savo noru naudojosi transporto priemone, jeigu draudikas gali įrodyti, kad jie žinojo, jog ta transporto priemonė buvo pavogta. Neabejotina, kad šiuo atveju taip nebuvo.

46. Taigi, kiek tai susiję su Direktyva 2009/103 reglamentuojamu privalomuoju draudimu, tai, kad nukentėjęs asmuo buvo žalą jam sukėlusios transporto priemonės keleivis, negali atimti iš šio asmens teisės į per eismo įvykį padarytos žalos atlyginimą.

c) Draudėjas kaip nukentėjęs asmuo

47. Šioje byloje būtent viena iš draudimo sutarties šalių, t. y. draudėjas, tam, kad gautų žalos atlyginimą iš draudimo bendrovės, remiasi tuo, kad jis yra „nukentėjęs nuo draudžiamojo įvykio“.

48. Šiuo klausimu, kaip jau pažymėjau [19], siekiant nustatyti asmenis, kuriems taikoma Sąjungos teisėje numatyta apsauga, tiek Direktyvoje 2009/103, tiek Teisingumo Teismo jurisprudencijoje vartojama sąvoka „nukentėję tretieji asmenys“. Šios sąvokos vartojimas gali leisti manyti, kad šia direktyva suteikiama apsauga taikoma tik tiems asmenims, kurie nėra susiję sutartiniais santykiais („tretieji asmenys“) su draudiku, kuris gali būti laikomas atsakingu.

49. Vis dėlto, pirma, sąvoka „nukentėję tretieji asmenys“ vartojama tik Direktyvos 2009/103 13 straipsnyje. Šia nuostata, pavadinta „Išimties sąlygos“, valstybės narės įpareigojamos imtis visų tinkamų priemonių užtikrinti, kad, „taikant [šios direktyvos] 3 straipsnį“, įvykio metu nukentėjusių trečiųjų asmenų reikalavimų atlyginti žalą atžvilgiu visos teisės aktų nuostatos ar sutarties sąlygos, pagal kurias draudimo apsauga nesuteikiama naudojant ar vairuojant transporto priemones tam tikrais konkrečiais atvejais, išsamiai aprašytais šioje pirmojoje nuostatoje, būtų laikomos niekinėmis.

[18] Žr. 2005 m. birželio 30 d. Sprendimą *Candolin ir kt.* (C-537/03, EU:C:2005:417, 27, 32 ir 33 punktai).

[19] Žr. šios išvados 41 punktą.

50. Direktyvos 2009/103 15 konstatuojamojoje dalyje paaiškinamas šios direktyvos 13 straipsnio tikslas ir nurodyta, kad nukentėjusiųjų labui tam tikros išimtys turėtų būti taikomos tik draudiko ir už įvykį atsakingo asmens santykiams. *A contrario*, pagal šią konstatuojamąją dalį, remiantis minėtos direktyvos 13 straipsniu ir atsižvelgiant į joje numatytas išimtis, tokios (teisės aktuose ir sutartyse numatytos) išimtys neturi poveikio draudiko ir bet kurio kito nukentėjusiojo, išskyrus už eismo įvykį atsakingą asmenį, santykiams. Taigi pagal minėtą konstatuojamąją dalį šioje nuostatoje esančią nuorodą į „įvykio metu nukentėjusius trečiuosius asmenis“ reikia suprasti taip, kad ši sąvoka apima per eismo įvykį nukentėjusius asmenis, kurie nėra įvykį sukėlęs asmuo. Taigi bendrai sąvoka „nukentėję tretieji asmenys“, kaip ji suprantama pagal minėtą nuostatą, taip pat gali apimti asmenis, susijusius sutartiniais santykiais su draudiku.

51. Antra, toks Direktyvos 2009/103 aiškinimas atitinka generalinio advokato P. Mengozzi pateiktą aiškinimą, kurį jis pasiūlė savo išvadoje byloje *Churchill Insurance Company ir Evans*, t. y. kad eismo įvykio atveju „trečiaisiais asmenimis“ būtų laikomi visi asmenys, išskyrus eismo įvykį sukėlusį vairuotoją [20].

52. Trečia, Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, kad aplinkybė, jog per eismo įvykį nukentėjęs asmuo yra draudėjas, neleidžia šio asmens neįtraukti į „nukentėjusio trečiojo asmens“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal prieš Direktyvą 2009/103 priimtų direktyvų nuostatas, kurios atitinka šios direktyvos 12 straipsnio 3 dalį ir 13 straipsnio 1 dalį [21].

53. Taigi aplinkybė, kad nukentėjęs keleivis yra draudėjas, taip pat neleidžia jam netaikyti apsaugos, kuri pagal Direktyvą 2009/103 suteikiama per eismo įvykius nukentėjusiems asmenims.

d) Melagingos informacijos pateikėjas kaip nukentėjęs asmuo

54. Ši byla ypatinga tuo, kad atitinkamas asmuo yra ne tik per eismo įvykį nukentėjęs keleivis, susijęs sutartiniais santykiais su draudiku, kurio atsakomybė nagrinėjama, bet ir asmuo, tyčia pateikęs melagingą informaciją, dėl kurios draudimo sutartis tapo negaliojanti.

55. Kaip jau pažymėjau [22], Direktyvoje 2009/103 nustatyta išimtis, leidžianti nemokėti žalos atlyginimo nukentėjusiesiems, atsižvelgiant į jų pačių sudarytą situaciją, t. y. asmenims, kurie savo noru naudojosi transporto priemone, kuria padaryta žala, kai draudimo bendrovė gali įrodyti, kad šie asmenys žinojo, jog ši transporto priemonė buvo pavogta. Vis dėlto šioje direktyvoje nenumatyta tokios išimties, kai draudimo sutartis buvo sudaryta remiantis draudėjo pateikta melaginga informacija.

56. Taigi, kaip yra nusprendęs Teisingumo Teismas [23], aplinkybė, kad draudimo bendrovė šią sutartį sudarė remdamasi draudėjo pateikta netikslia arba melaginga informacija, nesuteikia jai teisės pasinaudoti teisės nuostatomis dėl sutarties negaliojimo ir jomis remtis prieš nukentėjusį trečiąjį asmenį tam, kad būtų atleista nuo pareigos šiam atlyginti eismo įvykio, sukelto apdrausta transporto priemone, žalą. Kitaip tariant, pagal Direktyvą 2009/103 tai, kad nukentėjusysis yra draudėjas, kuris sudarydamas draudimo sutartį pateikė melagingą informaciją, neturi jokios įtakos jo, kaip „nukentėjusio trečiojo asmens“, statusui, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, ir tokį statusą turintiems asmenims suteiktai apsaugai.

[20] Žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Churchill Insurance Company ir Evans* (C-442/10, EU:C:2011:548, 23 punktas).

[21] Žr. 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Delgado Mendes* (C-503/16, EU:C:2017:681, 44 punktas).

[22] Žr. šios išvados 45 punktą.

[23] Šiuo klausimu žr. 2017 m. liepos 20 d. Sprendimą *Fidelidade-Companhia de Seguros* (C-287/16, EU:C:2017:575, 27 punktas).

57. Dabar reikia patikrinti, ar šios išvados nepaneigia argumentas, grindžiamas sukčiavimo ir piktnaudžiavimo draudimo principu. Savo rašytinėse pastabose *Matmut* teigė, kad pagal šį principą negalima sutikti su tuo, kad melagingos informacijos pateikėjas galėtų pasinaudoti draudimu ir taip gauti naudos iš savo sukčiavimo.

e) Sukčiavimo ir piktnaudžiavimo draudimo principas

1) Problemos išdėstymas

58. Direktyvoje 2009/103 nereglamentuojamas draudėjo piktnaudžiavimo jam pagal šią direktyvą suteiktomis teisėmis klausimas. Vis dėlto Sąjungos teisėje yra bendrasis principas, pagal kurį šios teisės nuostatų taikymo negalima aiškinti taip, kad jos apimtų piktnaudžiavimo ar sukčiavimo sandorius. Be to, man atrodo, kad šio principo taikymą, kalbant apie galimybę remtis draudimo sutarties negaliojimu, Teisingumo Teismas numatė neseniai priimtoje Nutartyje *Liberty Seguros*.

59. Toje nutartyje Teisingumo Teismo nagrinėtas prejudicinis klausimas buvo pateiktas dėl draudiko ieškinio, kuriuo jis prašė pripažinti draudimo sutartį negaliojančia dėl draudėjo melagingos informacijos apie veiklą, vykdytą naudojant atitinkamą transporto priemonę. Šį ieškinį nagrinėjęs teismas turėjo nuspręsti, ar šiuo negaliojimu galima remtis prieš per eismo įvykį nukentėjusius trečiuosius asmenis.

60. Teisingumo Teismas atsakė neigiamai ir, be kita ko, nusprendė, kad negalima teigti, jog tuo atveju, kai draudėjas nuslėpė realią veiklą, kurią ketino vykdyti naudodamas atitinkamą transporto priemonę, ir kai keleiviai negalėjo nežinoti apie draudėjo teikiamos paslaugos neteisėtumą, Sąjungos teise remiamasi siekiant apeiti nacionalinę teisę tam, kad iš to būtų gauta naudos, o tai kertasi su Sąjungos teisės tikslais ir siekiais [24].

61. Taip Teisingumo Teismas, atrodo, norėjo nurodyti, kad jo nagrinėta situacija neatitiko dviejų pagrindinių pagrindų, kuriais remiantis galima nagrinėti piktnaudžiavimo sąvoką, t. y. kai Sąjungos teise remiamasi siekiant apeiti nacionalinę teisę ir kai Sąjungos teisės nuostatomis remiamasi siekiant iš jos gauti naudos, o tai kertasi su tų pačių nuostatų tikslais ir siekiais [25].

62. Jeigu pagal minėtos ištraukos kontekstą suprantu ją teisingai, situacija, kurią nagrinėjo Teisingumo Teismas, atitinka antrąjį pagrindą, t. y. situaciją, kai per eismo įvykį nukentėję asmenys rėmėsi Sąjungos teise, kad galėtų pasinaudoti savo, kaip „nukentėjusio trečiojo asmens“, statusu tam, kad iš jų nebūtų atimta teisė į žalos atlyginimą, nes draudimo sutartis neteko galios dėl draudėjo pateiktos melagingos informacijos.

63. Vis dėlto šioje byloje, remiantis *Matmut* argumentais, būtent draudėjas siekia remtis savo, kaip „nukentėjusio trečiojo asmens“, statusu, kad pasiektų tą patį tikslą. Tokiu atveju Sąjungos teise, konkrečiau kalbant, Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsniais, remiamasi siekiant išvengti nacionalinės teisės nuostatos, susijusios su draudimo sutarties negaliojimu (kuriuo būtų galima remtis prieš melagingą informaciją pateikusį asmenį), taikymo.

[24] Žr. Nutartį *Liberty Seguros* (70 punktas).

[25] Dėl šio atskyrimo, apibūdinto beveik taip pat kaip ir šioje ištraukoje, žr. generalinio advokato M. Poiares Maduro išvadą byloje *Halifax ir kt.* (C-255/02, EU:C:2005:200, 63 punktas).

64. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vadovaudamasis nacionalinėje teisėje nustatytomis įrodinėjimo taisyklėmis, jeigu nepakenkiama Sąjungos teisės veiksmingumui, turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje yra piktnaudžiavimą ar sukčiavimą sudarančių požymių [26]. Vis dėlto Teisingumo Teismas, nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, gali prireikus nacionaliniams teismams pateikti gairių, kurios jiems padėtų įvertinti konkretų jų nagrinėjamą atvejį [27]. Taigi pateiksiu kelias pastabas dėl sukčiavimo ir piktnaudžiavimo draudimo principo įgyvendinimo tuo atveju, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų pateikti tokias gaires prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

2) Pastabos dėl draudimo sukčiauti ir piktnaudžiauti principo įgyvendinimo

65. Siekiant konstatuoti piktnaudžiavimą reikia, kad būtų nustatyti objektyvusis ir subjektyvusis požymiai.

66. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją [28] siekiant įrodyti piktnaudžiavimą reikia, pirma, kad būtų visuma objektyvių aplinkybių, iš kurių būtų matyti, kad, nepaisant formalaus Sąjungos teisės aktuose numatytų sąlygų laikymosi, šiais teisės aktais užsibrėžtas tikslas nebuvo pasiektas, ir, antra, kad būtų subjektyvus aspektas, pasireiškiantis siekiu gauti naudos iš Sąjungos teisės aktų, dirbtinai sukuriant sąlygas, kurių reikia jai gauti.

67. Mano nuomone, kadangi nagrinėjamu atveju iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad Sąjungos teisės aktais užsibrėžtas tikslas yra pasiektas, manau, kad analizę reikėtų pradėti ne nuo objektyvaus, o nuo subjektyvaus požymio, siekiant nustatyti, koks buvo atitinkamo asmens ketinimas, ir patikrinti, ar šis ketinimas yra piktnaudžiavimas, taip pat prireikus, ar norimas rezultatas gali pakenkti Sąjungos teisės tikslui [29].

68. Pagal Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsnius siekiama užtikrinti, kad, išskyrus šioje direktyvoje numatytas išimtis, kiekvienas per eismo įvykį nukentėjęs asmuo turėtų teisę į žalos atlyginimą, ir neleisti taikyti nacionalinių ir sutarties nuostatų, kuriomis ši teisė gali būti apribota.

69. Neginčijama, kad PQ buvo sužeistas per pagrindinėje byloje nagrinėjamą eismo įvykį ir kad pagal taikytiną teisę jis turi teisę į patirtos žalos atlyginimą. Be to, nėra jokios informacijos, kuri rodytų, kad šis įvykis įvyko dirbtinai sukurtomis aplinkybėmis ar kad, atsižvelgiant į tai, jog vairuotojas nepriskiriamas prie asmenų, kuriems taikomas draudimas [30], PQ, užuot pats vairavęs transporto priemonę, užėmė keleivio vietą, kad eismo įvykio atveju galėtų gauti žalos atlyginimą iš draudiko.

70. Be to, negalima pamiršti, kad savo argumentu *Matmut* teigia ne tai, kad TN vairavo atitinkamą transporto priemonę per eismo įvykį, o tai, kad sudarant draudimo sutartį jis nebuvo nurodytas kaip įprastinis šios transporto priemonės vairuotojas. Šiuo klausimu pažymėtina, kad jei PQ būtų įprastinis transporto priemonės vairuotojas, o TN ją vairuotų retkarčiais, nekiltų klausimo dėl draudimo sutarties negaliojimo. Pagal Direktyvą 2009/103 draudžiama netaikyti

[26] Šiuo klausimu žr. 2016 m. liepos 28 d. Sprendimą *Kratzer* (C-423/15, EU:C:2016:604, 42 punktas).

[27] Žr. 2019 m. vasario 26 d. Sprendimą *N Luxembourg 1 ir kt.* (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ir C-299/16, EU:C:2019:134, 126 punktas).

[28] Žr. neseniai priimtą 2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *BMW Bank ir kt.* (C-38/21, C-47/21 ir C-232/21, EU:C:2023:1014, 285 punktas).

[29] Šiuo klausimu žr. Butler, G., Sørensen, K. E., „The prohibition of abuse of EU law: a special general principle“, Ziegler, K. S., Neuvonen, P. J., Moreno-Lax, V., „Research Handbook on General Principles in EU law“, *Edward Elgar Publishing*, Cheltenham – Northampton 2022, p. 415.

[30] Žr. šios išvados 43 punktą.

draudikui pareigos atlyginti žalą, sukeltą asmeniui, nukentėjusiam per eismo įvykį, kuriame dalyvavo apdrausta transporto priemonė, jei šį įvykį sukėlė asmuo, kuris nėra nurodytas draudimo liudijime [31].

71. Taigi *Matmut* argumentas susijęs su tuo, kad sudarydamas draudimo sutartį PQ pateikė melagingą informaciją ir siekia ne kiekvieno nukentėjusiojo, o savo paties naudai netaikyti nacionalinės nuostatos, pagal kurią ši draudimo sutartis negalioja dėl šios melagingos informacijos pateikimo.

72. Šiuo klausimu atkreipiu dėmesį į tai, kad Teisingumo Teismas skirtingai apibūdina subjektyvųjį piktnaudžiavimo ar sukčiavimo požymį.

73. Vienuose savo sprendimuose Teisingumo Teismas nurodo, kad subjektyvusis požymis yra siekis gauti naudos iš Sąjungos teisės aktų, dirbtinai sukuriant jai gauti būtinas sąlygas [32], o kituose jis pabrėžia, kad šis požymis yra tik tuo atveju, jei nagrinėjamų veiksmų *pagrindinis tikslas* yra tik gauti tokią naudą [33].

74. Bet kuriuo atveju reikia konstatuoti, kad, kiek tai susiję su nacionalinės teisės apėjimu pasinaudojant antrine teise, tokių veiksmų draudimas neturi reikšmės, kai atitinkami veiksmai gali būti pateisinami kitaip nei vien nepagrįstos naudos gavimu [34].

75. Taigi reikia išnagrinėti, ar pagrindinis nagrinėjamų PQ veiksmų tikslas buvo išvengti priešingu atveju taikytinų nacionalinių nuostatų. Šiuo klausimu tam, kad patikrintų, ar yra piktnaudžiavimas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visus bylos faktus ir aplinkybes, įskaitant tiek tas, kurios klostėsi prieš sandorio, kurio galimu nesąžiningumu remiamasi, sudarymą, tiek ir po jo [35].

76. Kaip suprantu prašymą priimti prejudicinį sprendimą, PQ pateikė melagingą informaciją, siekdamas įvykdyti pareigą apdrausti atitinkamą transporto priemonę ir gauti palankesnę draudimo įmoką nei ta, kuri būtų mokėtina, jeigu draudikas būtų žinojęs apie įprastinio šios transporto priemonės vairuotojo tapatybę. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, regis, matyti, kad ši melaginga informacija buvo pateikta tam, kad TN nebūtų nurodytas kaip įprastinis minėtos transporto priemonės vairuotojas, atsižvelgiant į tai, kad anksčiau jis jau buvo nuteistas už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio. Ši aplinkybė akivaizdžiai pakeitė draudiko nuomonę apie riziką.

77. Taigi, su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, negalima daryti išvados, kad PQ pateikė melagingą informaciją, siekdamas pagrindinio tikslo pats remtis Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsniais ir apeiti nacionalinės teisės nuostatą, susijusią su teisinėmis draudimo sutarčių negaliojimo sąlygomis. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, turint omenyje šios direktyvos nuostatas, PQ turi būti laikomas per draudžiamąjį įvykį „nukentėjusiu trečiuoju asmeniu“.

31 Šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *BTA Baltic Insurance Company* (C-648/17, EU:C:2018:917, 46 punktas).

32 Žr. neseniai priimtą 2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *BMW Bank ir kt.* (C-38/21, C-47/21 ir C-232/21, EU:C:2023:1014, 285 punktas).

33 Šiuo klausimu žr. 2016 m. liepos 28 d. Sprendimą *Kratzer* (C-423/15, EU:C:2016:604, 40 punktas).

34 Šiuo klausimu žr. 2006 m. balandžio 6 d. Sprendimą *Agip Petroli* (C-456/04, EU:C:2006:241, 23 punktas) ir 2017 m. birželio 8 d. Sprendimą *Vinyls Italia* (C-54/16, EU:C:2017:433, 52 punktas).

35 Šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 13 d. Sprendimą *SICES ir kt.* (C-155/13, EU:C:2014:145, 34 punktas).

78. Dėl šių patikrinimų reikia pridurti, kad asmuo, kaltinamas sukčiavimu ar piktnaudžiavimu, turi turėti galimybę paneigti įrodymus, kuriais grindžiamas šis kaltinimas, laikantis su teise į teisingą bylos nagrinėjimą susijusių garantijų [36].

79. Išsamumo sumetimais galėtų kilti klausimas, gal Draudimo kodekso L.113-8 straipsnis turėtų būti laikomas nacionaline nuostata, kuria Prancūzijos teisės aktų leidėjas siekia užkirsti kelią draudėjų sukčiavimui ir piktnaudžiavimui. Vis dėlto tokia nacionalinė nuostata gali būti taikoma tik tada, kai suinteresuotojo asmens elgesys bet kuriuo atveju pagal bendrąjį Sąjungos teisės principą, pagal kurį draudžiama sukčiauti ir piktnaudžiauti, būtų laikomas sukčiavimu arba piktnaudžiavimu [37]. Tokios nacionalinės nuostatos įgyvendinimas negali pakenkti Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsnių veiksmingumui ir vienodam taikymui [38]. Taigi juo negalima pakeisti šių nuostatų taikymo srities [39], o taip būtų, jeigu draudėjas ir melagingos informacijos pateikėjas netektų „nukentėjusio trečiojo asmens“ statuso, kaip jis suprantamas pagal minėtas nuostatas.

80. Šiomis aplinkybėmis lieka nustatyti, ar, siekiant Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsnių veiksmingumo, draudimo sutarties negaliojimu draudžiama remtis prieš nukentėjusį trečiąjį asmenį, kuris yra draudėjas ir sudarant šią sutartį melagingą informaciją pateikęs asmuo.

2. Dėl Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsnių veiksmingumo

a) Galimybė remtis sutarties negaliojimu prieš nukentėjusį trečiąjį asmenį

81. Šiuo atveju kyla klausimas, ar draudimo bendrovės atsisakymą suteikti teisę į žalos atlyginimą gali lemti tai, kad draudimo sutarties negaliojimu gali būti remiamasi prieš draudėją dėl šio draudėjo pateiktos melagingos informacijos.

82. Kaip minėjau [40], Direktyva 2009/103 nesiekiama suderinti draudimo sutarčių teisinių galiojimo sąlygų. Nors valstybės narės gali laisvai nustatyti šias sąlygas, savo kompetenciją jos turi įgyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės, o nacionalinės teisės nuostatos, reglamentuojančios per transporto priemonių eismo įvykius patirtos žalos atlyginimą, negali panaikinti šios direktyvos veiksmingumo.

83. Taigi, nors pagal Direktyvą 2009/103 nedraudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta, kad draudimo sutartis negalioja, jeigu ji sudaryta remiantis draudėjo pateiktais melagingais pareiškimais, šioje direktyvoje apibrėžiami negaliojimo padariniai tiek, kiek jis gali pakenkti šio Sąjungos teisės akto veiksmingumui.

84. Jeigu draudimo sutarties negaliojimu būtų galima remtis prieš nukentėjusį keleivį, kuris yra draudėjas, šiam asmeniui nebūtų atlyginta žala, todėl būtų pakenkta Direktyvos 2009/103 veiksmingumui. Šio aiškinimo nepaneigia tai, kad žalą minėtam asmeniui galėtų atlyginti FGAO.

[36] Šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendimą *Altun ir kt.* (C-359/16, EU:C:2018:63, 56 punktas) ir 2019 m. vasario 26 d. Sprendimą *T Danmark ir Y Denmark* (C-116/16 ir C-117/16, EU:C:2019:135, 99 punktas).

[37] Žr. Szpunar, M., „Quelques remarques générales sur le concept de l'abus de droit en droit de l'Union“, *La Cour de justice de l'Union européenne sous la présidence de Vassilios Skouris* (2003–2015): *liber amicorum Vassilios Skouris*, Bruylant, Briuselis, 2015, p. 623–632.

[38] Šiuo klausimu žr. 2000 m. kovo 23 d. Sprendimą *Diamantis* (C-373/97, EU:C:2000:150, 34 punktas).

[39] Šiuo klausimu žr. 1998 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Kefalas ir kt.* (C-367/96, EU:C:1998:222, 22 punktas).

[40] Žr. šios išvados 35 punktą.

b) Institucijos, atsakingos už žalos atlyginimą nukentėjusiesiems, dalyvavimas

85. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar aplinkybė, kad FGAO privalo atlyginti žalą nukentėjusiajam, jeigu būtų pripažinta, kad prieš jį galima remtis sutarties negaliojimu, gali turėti įtakos pateiktinam išaiškinimui.

86. Šiuo klausimu pagal Direktyvos 2009/103 10 straipsnį kiekviena valstybė narė „įsteigia arba įgalioja įstaigą, kurios užduotis – atlyginti, bent pagal privalomojo draudimo ribas, žalą, padarytą turtui arba asmeniui nenustatyta transporto priemone arba tokia transporto priemone, kurios atžvilgiu neįvykdyta 3 straipsnyje numatyta pareiga apdrausti“.

87. Vis dėlto, kaip yra patikslinęs Teisingumo Teismas [41], išvados, kad dėl nacionalinės nuostatos nukentėjusiems tretiesiems asmenims gali būti neatlyginta žala ir dėl to būtų pakenkta Direktyvos 2009/103 veiksmingumui, nepaneigia tai, kad žalos atlyginimą nukentėjusiajam gali išmokėti įstaiga, įsteigta siekiant laikytis šios direktyvos 10 straipsnio reikalavimų.

88. Tokios įstaigos dalyvavimas kaip kraštutinė priemonė buvo numatytas tik tuo atveju, kai žala padaryta transporto priemone, dėl kurios neįvykdyta pareiga apdrausti. Motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas yra privalomas ir valstybės narės turi užtikrinti, kad, išskyrus Direktyvoje 2009/103 numatytas išimtis, visi transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, savininkai ar valdytojai sudarytų sutartį su draudimo bendrove. Valstybė narė neturėtų vykdyti šios stebėjimo pareigos taip, kad būtų pakenkta per eismo įvykius nukentėjusiems asmenims, o jeigu taip nutiktų, kompensaciją nukentėjusiesiems turi mokėti tos valstybės narės įsteigta arba patvirtinta įstaiga. Vis dėlto įgaliotosios įstaigos dalyvavimu negalima remtis siekiant atleisti draudiką nuo atsakomybės, kai buvo įvykdyta pareiga sudaryti draudimo sutartį.

3. Išvada dėl prejudicinio klausimo pirmos dalies

89. Atlikęs pirma pateiktą analizę, pirmiausia laikausi nuomonės, kad tai, jog nukentėjęs keleivis yra draudėjas, kuris sudarydamas draudimo sutartį pateikė melagingą informaciją apie įprastinio vairuotojo tapatybę, niekaip nekeičia jo, kaip „nukentėjusio trečiojo asmens“, statuso, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2009/103, ir tokį statusą turintiems asmenims suteikiamos apsaugos [42]. Be to, šios bylos aplinkybėmis negalima teigti, kad draudimo sukčiauti ir piktnaudžiauti principo įgyvendinimas leidžia nesuteikti jam tokios apsaugos [43]. Galiausiai ši direktyva netektų veiksmingumo, jeigu draudikas atsisakytų suteikti šiam asmeniui teisę į žalos atlyginimą dėl to, kad prieš jį galima remtis draudimo sutarties negaliojimu, kurį lėmė tokios melagingos informacijos pateikimas [44].

90. Šiomis aplinkybėmis į prejudicinio klausimo pirmą dalį reikia atsakyti, kad Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsniai turi būti aiškinami taip: pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos prieš nukentėjusį keleivį, jeigu jis yra ir draudėjas, leidžiama remtis transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties negaliojimu dėl to, kad šis draudėjas tyčia melagingai nurodė atitinkamos transporto priemonės įprastinį vairuotoją.

[41] Šiuo klausimu žr. 2017 m. liepos 20 d. Sprendimą *Fidelidade-Companhia de Seguros* (C-287/16, EU:C:2017:575, 35 punktas) ir Nutartį *Liberty Seguros* (69 punktas).

[42] Žr. šios išvados 56 punktą.

[43] Žr. šios išvados 77 punktą.

[44] Žr. šios išvados 84 punktą.

C. Teisė pareikšti atgręžtinį reikalavimą

91. Primintina, kad antroji prejudicinio klausimo dalis susijusi su tuo, ar Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos taip pat draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias draudikui leidžiama pareikšti ieškinį nukentėjusiam keleiviui, kai jis yra ir draudėjas, grindžiamą šio keleivio tyčia pateikta melaginga informacija apie įprastinį atitinkamos transporto priemonės vairuotoją, siekiant susigrąžinti visas šiam keleiviui pagal šią sutartį išmokėtas sumas.

92. Siekdamas atsakyti į antrą prejudicinio klausimo dalį, pirmiausia išnagrinėsiu, ar draudėjo atsakomybės už iš pradžių pateiktą melagingą informaciją atsiradimo sąlygos reglamentuojamos Sąjungos teisės. Jei taip nėra, toliau nagrinėsiu klausimą, ar pagal šią teisę vis dėlto draudžiama, kad to draudėjo atsakomybė kiltų, draudikui pareiškus atgręžtinį reikalavimą.

1. Draudėjo atsakomybės sąlygos

93. Nors Teisingumo Teismas dar neturėjo progos priimti sprendimo dėl draudiko teisės pareikšti atgręžtinį reikalavimą nukentėjusiam keleiviui, kai jis taip pat yra draudėjas ir draudimo sutarties sudarymo metu melagingą informaciją pateikęs asmuo, suderinamumo su Sąjungos teise, naudingas išvadas šiuo klausimu galima padaryti iš esamos jurisprudencijos [45].

94. Atgręžtinis reikalavimas nukentėjusiajam nuo draudžiamojo įvykio buvo nagrinėjamas Sprendime *Churchill Insurance Company Limited ir Evans* [46].

95. Tas sprendimas buvo susijęs su nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią draudikui buvo leidžiama susigrąžinti iš apdraustojo už savo atsakomybę pagal draudimo sutartį išmokėtą sumą. Iš minėto sprendimo matyti, kad šią nuostatą buvo galima aiškinti dvejopai ir kad šalys dėl to diskutavo.

96. Pagal pirmąjį galimą aiškinimą nagrinėtoje nacionalinėje nuostatoje buvo numatytas atgręžtinis reikalavimas apdraustajam, siekiant susigrąžinti šią kompensaciją, jeigu šis apdraustasis leido vairuotojui naudoti transporto priemonę, kuria sukeltas eismo įvykis, arba ji buvo naudojama dėl jo [47]. Pagal antrąjį aiškinimą dėl šios nuostatos poveikio automatiškai pašalinama galimybė gauti draudimo išmoką nuo eismo įvykio nukentėjusiam keleiviui, kuris buvo apdraustas ir suteikė neapdraustam vairuotojui leidimą vairuoti [48]. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pasirinko antrąjį aiškinimo variantą, todėl jis buvo primintas Teisingumo Teismo sprendime.

97. Dar svarbiau tai, kad skaitant tą sprendimą galima daryti prielaidą, jog nuostata, pagal kurią automatiškai nesuteikiama teisės į žalos atlyginimą, kuris gali būti išmokėtas apdraustajam (antrasis aiškinimas), patenka į Direktyvos 2009/103 taikymo sritį, o nuostata, pagal kurią draudikui suteikiama teisė pareikšti atgręžtinį reikalavimą savo kontrahentui (pirmasis aiškinimas), nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį.

[45] Šiuo klausimu taip pat žr. Pokrzywniak, J., „How far shall the protection of a traffic accident victim go under motor third party liability insurance?“, *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 2024, Nr. 1, p. 31.

[46] 2011 m. gruodžio 1 d. sprendimas (C-442/10, EU:C:2011:799).

[47] Žr. 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimą *Churchill Insurance Company Limited ir Evans* (C-442/10, EU:C:2011:799, 21 punktas).

[48] Žr. 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimą *Churchill Insurance Company Limited ir Evans* (C-442/10, EU:C:2011:799, 20 ir 23 punktai).

98. Nurodęs, kad privalo atsižvelgti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktą nacionalinės teisės išaiškinimą, t. y. į antrąjį aiškinimą, Teisingumo Teismas nurodė, kad prejudiciniais klausimais „[buvo] [siekiama sužinoti] ne apie normos, reglamentuojančios civilinę atsakomybę, suderinamumą su Sąjungos teise, o apie suderinamumą su šia teise nuostatos, kuri, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo aiškinimu, automatiškai pašalina galimybę gauti draudimo išmoką, kuri galėtų priklausyti apdraustajam, ir taip apriboja civilinės atsakomybės draudimo apsaugos apimtį“[49]. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad pateikti klausimai tikrai patenka į šios srities Sąjungos teisės aktų taikymo sritį.

99. Tokį Sprendimo *Churchill Insurance Company Limited ir Evans*[50] aiškinimą patvirtina Nutartis *BUL INS*[51], kurioje Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2009/103 13 straipsnis susijęs su galimais civilinės atsakomybės draudimo apsaugos apribojimais, taikomais per draudžiamąjį įvykį nukentėjusiems tretiesiems asmenims, o ne su atgręžtiniais reikalavimais, kuriuos draudikas pareiškia po to, kai nukentėjusiajam buvo išmokėta draudimo išmoka.

100. Taigi sąlygos, siejamos su draudėjo atsakomybe, kiek tai susiję su draudiko po draudžiamojo įvykio išmokėtomis sumomis, nėra reglamentuojamos Sąjungos teisės. Lieka nustatyti, ar šios atsakomybės atsiradimo sąlygos, nurodytos prejudicinio klausimo antroje dalyje, vis dėlto gali pakenkti Direktyvos 2009/103 veiksmingumui.

2. Direktyvos 2009/103 veiksmingumas ir atgręžtinis reikalavimas

101. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar draudikas gali pareikšti atgręžtinį reikalavimą draudėjui, siekdamas susigrąžinti visas pagal draudimo sutartį jam sumokėtas sumas.

102. Nors draudėjo atsakomybės atsiradimo sąlygos priklauso valstybių narių kompetencijai, savo kompetenciją šioje srityje jos turi įgyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės ir nepakenkdamos šios teisės veiksmingumui.

103. Šiuo klausimu savo jurisprudencijoje dėl Direktyvos 2009/103 veiksmingumo Teisingumo Teismas atskyrė, pirma, draudimo teisės nuostatas, pagal kurias draudėjo civilinės atsakomybės apsauga apribojama nukentėjusio trečiojo asmens ir draudiko santykių ir, antra, nacionalines nuostatas, kuriomis reglamentuojama civilinė atsakomybė ir pagal kurias nustatoma apdraustojo atsakomybė tokiam nukentėjusiam trečiajam asmeniui[52]. Iš esmės būtent pirmosios nuostatos gali pakenkti šios direktyvos veiksmingumui[53]. Paprastai draudiko atsakomybė kyla iš draudėjui tenkančios civilinės atsakomybės, ir minėta direktyva nesiekiama suderinti šios atsakomybės sistemų valstybėse narėse.

[49] Žr. 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimą *Churchill Insurance Company Limited ir Evans* (C-442/10, EU:C:2011:799, 24 punktas).

[50] 2011 m. gruodžio 1 d. sprendimas (C-442/10, EU:C:2011:799).

[51] 2024 m. sausio 9 d. nutartis (C-387/23, EU:C:2024:2, 24 punktas).

[52] Šiuo klausimu žr. 2012 m. spalio 23 d. Sprendimą *Marques Almeida* (C-300/10, EU:C:2012:656, 34 punktas).

[53] Vis dėlto negalima atmesti galimybės, kad tam tikrais išimtiniais atvejais nacionalinės civilinės atsakomybės sistemos nuostatos taip pat gali pakenkti Direktyvos 2009/103 veiksmingumui. Atrodo, kad Teisingumo Teismas taip pat nagrinėja tokias nacionalinės teisės nuostatas, atsižvelgdamas į jų suderinamumą su šios direktyvos veiksmingumu. Pavyzdžiui, žr. 2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung* (C-577/21, EU:C:2022:992, 45–49 punktai). Taip pat žr. 2001 m. birželio 14 d. ELPA teismo sprendimą *Helgadóttir* (E-7/00, ELPA teismo rinkinys 2000–2001, 31 punktas).

104. Be to, remiantis ta pačia jurisprudencija, siekiant užtikrinti Sąjungos teisės nuostatų dėl privalomojo transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo veiksmingumą, tos nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais pažeidžiamas tas veiksmingumas, nes juose *ex officio nesuteikus* nukentėjusiajam asmeniui teisės gauti privalomojo transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo teikiamo žalos atlyginimo *arba šią teisę neproporcingai apribojus* Sąjungos teisės aktų leidėjui trukdoma nuolat ir vis intensyviau siekti per kelių eismo įvykį nukentėjusių asmenų apsaugos tikslo [54].

105. Atsižvelgiant į šią jurisprudenciją reikia konstatuoti, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos draudikui leidžiama pareikšti ieškinį nukentėjusiam keleiviui, kai jis taip pat yra draudėjas, sudarant draudimo sutartį pateikęs melagingą informaciją, kad šiam draudikui būtų grąžintos visos vykdant draudimo sutartį šiam nukentėjusiam keleiviui išmokėtos sumos, gali pažeisti šio asmens teisę į žalos atlyginimą pagal privalomąjį motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimą, taigi ir pakenkti Direktyvos 2009/103 veiksmingumui.

106. Tokiais nacionalinės teisės aktais daromas poveikis nukentėjusio trečiojo asmens ir draudiko santykiams, nedarant įtakos tiesiogiai už eismo įvykį atsakingo apdrausto asmens civilinei atsakomybei. Tai, kad šiais nacionalinės teisės aktais siekiama nubausti už sudarant draudimo sutartį draudėjo pateiktus melagingus duomenis, nepaneigia šios išvados. Iš tiesų tai, kad nukentėjęs keleivis yra draudėjas, kuris sudarydamas draudimo sutartį pateikė melagingą informaciją apie įprastinio vairuotojo tapatybę, neturi jokios įtakos jo, kaip „nukentėjusio trečiojo asmens“, statusui, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2009/103 [55].

107. Šiuo klausimu, žinoma, tiesa yra ir tai, kad Sprendime *Ruiz Bernáldez* [56] Teisingumo Teismas konstatavo, jog „privalomojo draudimo sutartyje gali būti numatyta, kad tokiais atvejais draudikas turės teisę pareikšti atgręžtinį reikalavimą apdraustajam“. Vis dėlto šis sprendimas negali būti suprantamas taip, kad pagal Sąjungos teisę draudikui nedraudžiama pareikšti atgręžtinio reikalavimo asmeniui, su kuriuo jis sudarė draudimo sutartį, jeigu jis taip pat yra nukentėjęs trečiasis asmuo, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2009/103.

108. Kaip pažymi Prancūzijos vyriausybė, Sprendime *Ruiz Bernáldez* [57] draudėjas buvo transporto priemonės vairuotojas ir žalą sukėlęs asmuo, todėl nekilo pavojaus, kad dėl šio ieškinio gali būti pažeista nukentėjusiojo teisė į žalos atlyginimą. Be to, Teisingumo Teismo argumentai buvo konkrečiai susiję su draudimo sutarties sąlyga, pagal kurią draudikui buvo leidžiama pareikšti atgręžtinį reikalavimą apdraustajam, kad būtų susigrąžintos sumos, išmokėtos nukentėjusiajam per eismo įvykį, kurį sukėlė neblaivus vairuotojas [58]. Vis dėlto tame sprendime nėra jokios informacijos, kuri leistų manyti, kad toks atgręžtinis reikalavimas be jokių Sąjungos teisėje nustatytų apribojimų galėtų būti pareikštas asmeniui, kuriam draudikas atlygino žalą. Priešingai, Teisingumo Teismas nurodė, kad „privalomojo draudimo sutartyje negali būti numatyta, kad tam tikrais atvejais, ypač tuomet, kai transporto priemonės vairuotojas buvo neblaivus, draudikas neprivalo atlyginti žalos sveikatai ir turtui, padarytos tretiesiems asmenims apdrausta transporto priemone“ [59].

54 Žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Van Ameyde España* (C-923/19, EU:C:2021:475, 44 punktas).

55 Žr. šios išvados 89 punktą.

56 1996 m. kovo 28 d. sprendimas (C-129/94, EU:C:1996:143, 24 punktas).

57 1996 m. kovo 28 d. sprendimas (C-129/94, EU:C:1996:143).

58 Žr. 1996 m. kovo 28 d. Sprendimą *Ruiz Bernáldez* (C-129/94, EU:C:1996:143, 23 punktas).

59 Žr. 1996 m. kovo 28 d. Sprendimą *Ruiz Bernáldez* (C-129/94, EU:C:1996:143, 24 punktas).

109. Dar svarbiau tai, kad tokiu atgręžtiniu reikalavimu, koks nurodytas prejudicinio klausimo antroje dalyje, neatsižvelgiama į būtinybę užtikrinti priemonės, kuria iš nukentėjusiojo atimama teisė gauti žalos atlyginimą iš draudiko, proporcingumą.

110. Kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, sutartis neteko galios dėl melagingos informacijos pateikimo, dėl kurio draudikas pakeitė nuomonę apie riziką, taigi ir draudimo kainą, ir tai neturi jokios įtakos draudžiamajam įvykiui ir žalos dydžiui. Jeigu ieškinys pareiškiamas siekiant, kad būtų grąžintos visos atitinkamam asmeniui kaip per eismo įvykį patirtos žalos atlyginimas sumokėtos sumos, numatant sankciją už draudėjo melagingus pareiškimus dėl atitinkamos transporto priemonės įprastinio vairuotojo tapatybės, praktiškai tokiu ieškiniu iš šio asmens galutinai ir neproporcingai atimama apsauga, pagal Direktyvą 2009/103 suteikiama per tokius įvykius nukentėjusiems asmenims.

111. Šiomis aplinkybėmis į antrą prejudicinio klausimo dalį reikia atsakyti, kad Direktyvos 2009/103 3 ir 13 straipsniai turi būti aiškinami taip: pagal juos taip pat draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias draudikui leidžiama pareikšti ieškinį nukentėjusiam keleiviui, kai jis taip pat yra draudėjas, remiantis jo tyčia melagingai pateikta informacija apie įprastinį atitinkamos transporto priemonės vairuotoją, siekiant susigrąžinti visas šiam keleiviui pagal šią sutartį sumokėtas sumas.

V. Išvada

112. Atsižvelgdamas į visa, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) pateiktus prejudicinius klausimus:

2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo 3 ir 13 straipsniai

turi būti aiškinami taip:

– pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos prieš nukentėjusį keleivį, jeigu jis yra ir draudėjas, leidžiama remtis transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties negaliojimu dėl to, kad šis draudėjas tyčia melagingai nurodė atitinkamos transporto priemonės įprastinį vairuotoją,

– pagal juos taip pat draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias draudikui leidžiama pareikšti ieškinį nukentėjusiam keleiviui, kai jis taip pat yra draudėjas, remiantis jo tyčia melagingai pateikta informacija apie įprastinį atitinkamos transporto priemonės vairuotoją, siekiant susigrąžinti visas šiam keleiviui pagal šią sutartį sumokėtas sumas.